

تأملی بر ابعاد حقوقی دامپینگ با رویکرد به نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران

سید احمد عسگری ارجنکی^۱

چکیده

رونق اقتصادی در دنیای امروزی نیازمند به کارگیری معیارهای متفاوتی است که اگر می‌خواهیم این بخش مهم کشور را به سمت توسعه پایدار ببریم باید با استفاده از راهکارهای درست برای مقابله با تهدیدات بالقوه که با اشکال مختلفی نمایان می‌شوند به مبارزه پردازیم. اگرچه این مبارزه اندکی سخت و نفس گیر است اما اگر به دنبال خروج از وابستگی، تحقق تمام قد اقتصادی مقاومتی، روند مطلوب توسعه، توزیع عادلانه ثروت و در نهایت رسیدن به عدالت اجتماعی هستیم، چاره‌ای جز مقابله با آسیب‌های وارده بر پیکر اقتصاد نخواهیم داشت. بحث تحریم‌های ظالمانه، کارشکنی‌های صورت گرفته بعد از توافق هسته‌ای و در نهایت استفاده از ترفند دامپینگ همه و همه برای اعمال فشار بیشتر بر اقتصاد کشور و وارد نمودن جراحت بر پیکره آن است. با توجه به اینکه ایران عضو سازمان تجارت جهانی نمی‌باشد، بنابراین نیاز است گامی در جهت تدوین قوانینی داخلی در خصوص مبارزه با دامپینگ برداشته شود. در این مقاله به دنبال پاسخ به این سؤال هستیم که بهترین روش مبارزه با دامپینگ چیست؟ و در حال حاضر چه قوانین و مقرراتی در این خصوص وجود دارد؟ و همچنین با مطالعه قوانین و روش‌های کشورهای اروپایی در خصوص مبارزه با دامپینگ، راه کارهای مناسب را شناسایی کنیم. در این تحقیق با استفاده از روش کتابخانه‌ای و فیش برداری به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته شده است.

کلید واژه‌ها: دامپینگ، حقوق اقتصادی، قوانین و مقررات، تحریم، نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران.

دامپینگ همواره به عنوان یکی از معضله‌های بحث برانگیز در عرصه تجارت بین‌الملل بوده است. این واژه از سال‌های نخستین قرن بیستم وارد ادبیات اقتصادی جهان شد. دامپینگ از اواخر قرن نوزدهم با پیشرفت صنعت و در پیوند با تسری دامنه‌ی تجارت بین‌الملل به عرصه‌ی داخلی کشورها به طور فراگیر رشد نمود. از زمانی که مرزهای داخلی در هم شکست و تجارت بین‌الملل در سطح محدود خویش پایه‌گذاری شد، در میان بازرگانان تمایل به استفاده از ابزارهای رقابتی ناعادلانه به منظور کسب عواید بیشتر در بازارهای داخلی کشورهای دیگر بوجود آمد. در این باب می‌توانیم کشور انگلستان را به عنوان اولین کشوری نام ببریم که برای حذف رقبای خویش اقدام به دامپینگ کرد و با به کارگیری سیاست مکارانه، سعی در خروج تولیدکنندگان آمریکایی و دست یافتن به انحصار بازار در این کشور نمود.

از آنجایی که رقابت سالم در بازار یک کالا باعث مطلوبیت و کاهش قیمت آن کالا می‌گردد، شکل‌گیری رقابت سالم نیازمند وجود خط مشی و سیاست مناسب می‌باشد، تا بنگاه‌های تجاری توانایی بقا در بازار رقابتی را داشته باشند یا در بازارهای مذکور تقویت گردند. با مطرح شدن بحث تجارت جهانی و گسترش فضای رقابت آزاد در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم، دامپینگ به یکی از مباحث مهم در محافل بین‌المللی تبدیل گردید. از زمان انعقاد موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت گات^۱ گفت وگوهای دور اרוگوئه در زمینه رقابت تجاری در عرصه تجارت بین‌الملل پیشرفت‌های چشمگیری حاصل گردید. سازمان تجارت جهانی و اتحادیه اروپا با در نظر گرفتن ضرورت ورود اعضای خود به بازار رقابت تجارت جهانی و خطرات موجود در چنین بازاری، برای جلوگیری از انزوای کشورهای عضو با پذیرش نظام تجارت آزاد، به تنظیم قوانین منسجم و کارآمد جهت مقابله با دامپینگ و کاهش آن پرداختند. در همین راستا، اقداماتی نظیر وضع و تحمیل عوارض اضافی برای مقابله با دامپینگ را در دستور کار قرار دادند که معمولاً به درخواست تولیدکننده داخلی توسط دولت‌ها اتخاذ می‌گردد تا امنیت اعضای خویش را در عرصه بازار رقابت تضمین نمایند. در این خصوص می‌توانیم به موافقتنامه ضد دامپینگ سازمان اشاره نماییم. با نظر داشت نکات پیش گفته، و با در نظر گرفتن رشد سریع و گسترده فضای رقابت آزاد، همچنین ضرورت ورود به چنین بازاری، و با عنایت به این امر که ایران نه تنها عضو سازمان تجارت جهانی نمی‌باشد بلکه در قوانین داخلی نیز در زمینه دامپینگ فاقد مقررات منسجم می‌باشد، در این مقاله سعی گردیده است ابتدا به مطالعه مفهوم دامپینگ، انواع آن و مقایسه دامپینگ با موارد مشابه پرداخته شود و سپس با بررسی مقررات مربوط به مبارزه با دامپینگ بتوانیم گامی مؤثر در جهت کاهش دامپینگ در ایران برداریم.

۱- مفهوم دامپینگ

واژه «دامپینگ» که وارد ادبیات اقتصادی جهان شده است، از ریشه «دامپ» به معنای زیر قیمت فروختن است. به طور کلی، از دامپینگ تعاریف متعددی در حقوق داخلی کشورها و سازمان تجارت جهانی، ارائه شده که در این مقاله بررسی می‌شود. برخی آن را به قیمت شکنی و ارزان فروشی عمده معنا نموده‌اند؛ دیگری آن را به بازارشکنی، قیمت شکنی، شکستن در بازار معنا کرده است. عده‌ای دیگر نیز به رقابت مکارانه یا تبعیض در قیمت در بازرگانی با خارج، معنا نموده‌اند. عده‌ای از کارشناسان، معادل

^۱ - General agreement on Traiffs and Trade (GATT).

فارسی این واژه را «رقابت مخرب» می‌دانند. در زبان فارسی گاهی معادل‌هایی چون «رقابت مکارانه»، «تبعیض در قیمت‌ها»، «رقابت مخرب» و «قیمت شکنی» برای دامپینگ پیشنهاد شده است که هیچ یک از عبارات‌های مزبور، ترجمه دقیق واژه دامپینگ نیست، زیرا برای مثال «رقابت مخرب» دارای مصادیق دیگری نیز غیر از دامپینگ است و یا «قیمت شکنی» گاه دارای جنبه‌ها و آثار مثبت است، در حالی که دامپینگ فاقد این ویژگی است و همواره بار منفی دارد.

در قوانین و مقررات ایران نیز، لفظ دامپینگ مورد استفاده قرار گرفته است. ماده ۷ قانون امور گمرکی، مصوب ۱۳۵۰ مقرر می‌دارد: «هرگاه کالایی با قیمت نامتناسب با تسهیلات غیر عادی از کشوری برای ورود به ایران عرضه شود (دامپینگ) و این عمل برای اقتصاد کشور، رقابت ناسالم تلقی گردد هیأت وزیران می‌تواند در هر موقع بنا به پیشنهاد وزارت اقتصاد برای ورود کالای مزبور از آن کشور، سود بازرگانی ویژه‌ای برقرار کند.» در هر حال، واژه «دامپینگ» یک اصطلاح شناخته شده در بازرگانی بین‌المللی تلقی می‌شود که معنای مشخصی دارد (Simon, 2008: 23). دامپینگ در برخی لغت نامه‌های خارجی، به معنای «فروش کالای خارجی در داخل کشور پایین‌تر از ارزش معمولی» تعریف شده است. جکوب وینر آن را به عنوان تبعیض در قیمت میان بازارهای ملی تعریف کرده است. طبق ماده ۶ گات ۱۹۹۴ و نیز ماده ۲۱ موافقت‌نامه ضد دامپینگ، هنگامی که کالایی با ارزش کمتر از ارزش عادی آن وارد جریان تجارت کشور دیگری گردد، دامپینگ صورت می‌گیرد. بنابراین وقتی کالا به صورت دامپینگ به فروش می‌رسد که «بهای صادرات» آن کمتر از ارزش عادی آن کالا باشد؛ یعنی بهای متناظر آن کالا در جریان معمول تجارت بازار، کمتر از بهای «محصول مشابه» تولید شده به منظور مصرف در کشور صادر کننده است. طبق تعاریف ارائه شده، مفهوم دامپینگ بر اساس ۲ معیار تعریف شده است، یک تعریف مبتنی بر قیمت و تعریف دیگر مبتنی بر هزینه‌ی تولید که معیار قیمت نسبت به معیار هزینه، دارای امتیازات عمده‌ای است.

۱-۱- مفهوم دامپینگ براساس معیار قیمت

بر اساس این معیار، دامپینگ زمانی رخ می‌دهد که یک بنگاه، کالایی را در بازار خارجی در قیمتی پایین‌تر از قیمت فروش همان کالا در بازار داخلی به فروش رساند. همچنین معیار قیمت می‌تواند از مواردی که کشوری برای در انحصار گرفتن بازار کشور وارد کننده و در عین حال، فرار از وضع عوارض ضد دامپینگ با اعطای کمک‌های ویژه به تولیدکنندگان داخلی، هزینه نهایی تولید را کاهش می‌دهد جلوگیری کند.

۱-۲- مفهوم دامپینگ براساس معیار هزینه

بر اساس این معیار، دامپینگ زمانی رخ می‌دهد که یک کالا در بازار خارجی در قیمتی پایین‌تر از هزینه تولید آن به فروش رسد. با توجه موارد یاد شده، دامپینگ را می‌توان به صورت ذیل تعریف کرد: «ورود یک محصول به بازار کشوری دیگر با قیمتی کمتر از ارزش عادی آن محصول با محصول مشابه آن، به قصد بیرون راندن رقیب از بازار». تعریف مذکور، مبتنی بر معیار قیمت بازار است. شایان ذکر است که نوعی دامپینگ، اکنون در حال رواج است که محصول، به جای تولید در یک کشور در یک یا چند کشور تولید می‌گردد و بنابراین مشخص نیست محصول نهایی در چه کشوری ساخته شده است (کشور مبدأ کجا است). در این نوع دامپینگ، تولید کننده در صدد است با درگیر کردن چند کشور و سخت کردن تعیین کشور مبدأ و مقصد و تعیین قیمت‌ها، کالا را از شمول دامپینگ خارج سازد. در مقررات سازمان تجارت جهانی در تعریف دامپینگ، اشاره‌ای به این نوع دامپینگ نشده

است. نقص موافقت‌نامه، باعث می‌گردد که کشورهای عضو، نتوانند به نحو مؤثری با این نوع دامپینگ که به شدت در حال افزایش است، مقابله کنند و در نتیجه تجارت آزاد، تحت تأثیر این امر قرار می‌گیرد.

۲- محصولات درگیر دامپینگ

بر اساس قوانین و مقررات سازمان تجارت جهانی (WTO)، دامپینگ مجاز نیست و کشورهایی که به این کار اقدام می‌کنند متخلف محسوب می‌شوند. از مثال‌های بارز دامپینگ (قیمت‌شکنی) کالاها در بازارهای جهانی می‌توان به دامپینگ محصولات کشاورزی توسط آمریکا و کشورهای اروپایی اشاره کرد که سبب اختلاف زیادی میان این کشور و کشورهای جهان سوم که عمده‌ترین صادرکننده محصولات کشاورزی هستند، شده است. این واقعه‌ی انکارناپذیر است که دامپینگ طی سال‌های اخیر به عنوان جزئی از مجموعه ابزارهای سیاسی آمریکا در زمینه صادرات محصولات و کالاها به خصوص محصولات کشاورزی مطرح بوده و از این طریق زیان‌های بسیاری به اقتصاد کشورهای در حال توسعه و فقیر آفریقایی وارد شده است. تا آنجا که قیمت پنبه تولیدی در آمریکا تا ۴۷ درصد ارزان‌تر از هزینه تولید در بازارهای جهانی به فروش می‌رسد و این میزان برای برنج تا ۲۶ درصد و سویا و ذرت تا ۱۰ درصد برآورد شده است. این عملکرد در آمریکا همواره یکی از محورهای مورد بحث در اجلاس گذشته سازمان تجارت جهانی از جمله اجلاس دوحه قطر و اجلاس کانگون مکزیک بوده و همچنان ادامه دارد. پرونده‌های شکایتی که از آسیب‌های ناشی از دامپینگ در سازمان تجارت جهانی تشکیل شده حاکی از آن است که بیشترین میزان شکایت‌ها از آمریکا، چین، ترکیه و کشورهای اروپایی بوده است. به عقیده بسیاری از تحلیل‌گران؛ بازار اقدام چین در قیمت‌شکنی کالاهایی مانند البسه و کفش در بازارهای جهانی که تقریباً صنایع مرتبط با این کالاها در اروپا، آمریکا و بسیاری کشورهای دیگر از جمله ایران را به سوی ورشکستگی و تعطیلی کشانده، نمونه بارزی از دامپینگ چین است. همچنین در دهه ۹۰ میلادی، ژاپن اقدام به دامپینگ در قیمت محصولاتی مانند چون تلویزیون و فولاد در بازار آمریکا و محصولاتی از قبیل اتومبیل و فولاد در بازار اروپا کرد.

۳- شرایط اعمال اقدامات ضد دامپینگ

به طور کلی فقط دامپینگی که باعث بروز خسارت یا آسیبی بر صنعت داخلی و تولیدات در کشور وارد کننده شود، ممنوع بوده و بر اساس ماده ۶ گات ۱۹۹۴ و توافقنامه ضد دامپینگ، با آن برخورد می‌گردد. اعضای سازمان تجارت جهانی فقط در صورتی می‌توانند اقدامات ضد دامپینگ را اعمال نمایند که پس از انجام تحقیقات ورود لطمه به صنعت داخلی و ارتباط علی بین دامپینگ و لطمه‌ی وارده را احراز کنند. (John Terraine, ۱۹۶۳: ۱۰۷)

۳-۱- ورود لطمه اقتصادی به صنعت داخلی

اقدامات ضد دامپینگ تنها زمانی اعمال خواهد شد که مرجع رسیدگی، در نتیجه اقدامات، ورود «لطمه» به صنعت داخلی کشور وارد کننده را احراز نماید. در غیر این صورت، اقدامی در برابر ورود کالا صورت نخواهد گرفت که به آن «دامپینگ تصادفی» اطلاق می‌شود. در این گونه موارد با توجه به عدم ورود خسارت، اقدام تلافی‌جویانه نیز انجام نخواهد شد؛ زیرا فلسفه وضع عوارض گمرکی اضافی، کاهش یا از بین بردن لطمه وارده است. واژه «لطمه» در ماده ۶ گات و توافقنامه دامپینگ به معنای آسیب جدی به صنعت داخلی، خطر ایراد خسارت مهم به صنعت داخلی و یا تأخیر مهم در شکل‌گیری صنعت داخلی است. مفهوم

«صنعت داخلی» از معنا و مفهوم محصول مشابه، ناشی و مشتق می‌شود. بر اساس ماده ۴-۱ موافقتنامه، صنعت داخلی در واقع همان تولیدکنندگان داخلی محصول مشابه هستند که البته ممکن است یک یا چند تولید کننده باشند. صنعت داخلی، همان نهادی است که دادخواست یا درخواست شروع روند بررسی ضد دامپینگ را ارائه می‌دهد و داده‌های مورد نیاز برای تعیین خسارت وارده را فراهم می‌کند. بر اساس موافقتنامه، لحاظ نمودن تمام تولید کنندگان محصول مشابه در مفهوم صنعت داخلی امری منطقی نیست، چرا که این تولید کنندگان، ممکن است مرتبط با صادر کنندگان یا وارد کنندگان بوده و یا خود وارد کننده آن محصول دامپ شده باشند. تولیدکنندگان مرتبط، ممکن است در کل سود حاصله توسط تولیدکنندگان داخلی سهم نباشند.

در اتحادیه‌های منطقه‌ای مانند مناطق تجارت آزاد یا اتحادیه‌های گمرکی مانند اتحادیه اروپا که با وجود بازار واحد متحد، در هر یک از این مناطق تجاری است، هر لطمه به صنعت موجود در آن اتحادیه، لطمه به همه دولت‌های عضو این اتحادیه محسوب می‌شود. به عبارت دیگر، در مواردی که یک یا چند کشور طبق مقررات قسمت (الف) از بند ۱ ماده ۲۴ گات ۱۹۹۴ به چنان سطحی از ادغام دست یابند که خصوصیات بازار واحد را پیدا کنند، صنعت در سراسر منطقه موضوع ادغام، به معنای صنعت داخلی خواهد بود. موافقتنامه ضد دامپینگ مقرر می‌داند که برای اعمال اقدامات ضد دامپینگ، مقامات تحقیق کننده کشور واردکننده عضو، باید لطمه به صنعت داخلی را تشخیص دهند. هر چند در موافقتنامه واژه «لطمه» تعریف نشده است، اما مقرر می‌دارد که تشخیص لطمه باید مستند به مدارک مثبت و شامل بررسی عینی دو عامل به شرح زیر باشد: حجم واردات زیر قیمت و اثر واردات زیر قیمت بر قیمت محصولات مشابه در بازار داخلی؛ و اثر بعدی واردات مزبور بر تولیدکنندگان داخلی چنین محصولاتی.

ماده ۳ موافقتنامه، چند عامل دیگر را نیز که باید در ارزیابی «لطمه» مدنظر قرار گیرد، برمی‌شمارد، ولی قواعد چندانی در خصوص این که این عوامل را چگونه باید ارزیابی کرد، ارائه نمی‌دهد. موافقتنامه، مقرر می‌دارد که خطر لطمه مهم باید بر اساس واقعیات و نه صرفاً مبتنی بر ادعا، حدس یا احتمال بعید، مشخص شود. مقصود از خطر مهم آن است که لطمه قریب الوقوع به وضوح، قابل پیش‌بینی باشد. موافقتنامه به بررسی عواملی که در خصوص اثبات لطمه ضرورت دارد می‌پردازد. از جمله این عوامل، حجم واردات دامپ شده و تأثیر آن بر قیمت‌ها است. در این خصوص، مرجع تحقیق باید بررسی کند که آیا افزایش قابل ملاحظه در واردات دامپ شده نسبت به تولید یا مصرف کشور واردکننده صورت گرفته است یا خیر. در رابطه با اثر واردات دامپ شده بر قیمت‌ها نیز، مقامات تحقیق کننده بررسی خواهند کرد که آیا فروش کالاهای دامپ شده در مقایسه با قیمت‌های محصولات مشابه، در کشور واردکننده به نحو چشم‌گیری پایین‌تر بوده است یا خیر. از جمله عوامل دیگر، تأثیر واردات دامپ شده بر تولیدکنندگان داخلی چنین محصولاتی است. موافقتنامه مقرر می‌دارد که در بررسی اثر واردات زیر قیمت بر صنعت داخلی، باید تمام عوامل اقتصادی مؤثر بر صنعت داخلی را مدنظر قرار داد. همان‌طور که پیشتر گفته شد، اصطلاح «خسارت وارده» در متن موافقتنامه، تنها به خسارت بالفعل وارد شده بر صنعت داخلی اشاره ندارد، بلکه می‌تواند خطر بروز آسیب مالی را نیز شامل شود. بر اساس ماده ۳-۷ موافقتنامه این خطر باید بر اساس حقایق و شواهد صورت گیرد و حدس و احتمال و ادعای سایرین نمی‌تواند توجیهی برای اعمال اقدامات ضد دامپینگ شود. ورود خسارت، همچنین شامل مواردی می‌شود که شکل‌گیری صنعت داخلی، دچار اختلال شده و ایجاد یک صنعت داخلی جدید، دچار کندی یا تأخیر قابل توجه می‌شود. برای تأیید چنین رخدادی، شواهدی قطعی همچون طرح‌ها و نقشه‌های موجود برای ایجاد یا توسعه صنعت مورد نظر، اسناد مربوط به سفارش تجهیزات و ماشین‌آلات، باید توجه داشته باشد.

۳-۲- رابطه علی

بر اساس ماده ۳-۵ موافقتنامه، باید بین دامپینگ و خسارت وارده بر صنعت داخلی، رابطه‌ای منطقی و قطعی اثبات گردد. برای تشخیص این رابطه، باید تمام شواهد موجود توسط مسئولین ذی‌ربط مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد. در واقع بر اساس موافقتنامه، واردات دامپینگ همواره علت اصلی و اساسی در بروز آسیب و خسارت به صنعت داخلی نیست. (Jacob, ۱۹۶۶: ۱۴)

موافقتنامه، عوامل مختلفی را که می‌توانند در اثبات وجود ارتباط منطقی بین دامپینگ و خسارت وارده بر صنعت داخلی دخیل باشند، بیان داشته است. این عوامل عبارتند از: بها و حجم صادرات فروخته شده در بهای دامپینگ، کاهش تقاضای محصول یا تغییر در الگوی مصرف، محدودیت تجارت و رقابت بین تولیدکنندگان داخلی و خارجی، توسعه فناوری، صادرات و تولید در صنعت داخلی. در ماده ۳-۵ موافقتنامه، اصطلاحی با عنوان «عوامل غیرمرتبط» آمده و معنا و مفهوم آن این است که مسئولین ذی-ربط، در امر تشخیص دامپینگ باید تمام فاکتورهای آسیب زنده به صنعت داخلی را در کنار عامل واردات دامپینگ مورد شناسایی قرار داده، آن‌ها را کنار گذاشته و از ارتباط دادن آن‌ها به واردات دامپینگ خودداری کنند. از آنجا که بر اساس موافقتنامه ضد دامپینگ، همواره دلیل بروز خسارت در صنعت داخلی، واردات دامپینگ نیست، از این رو مسئولین ذی ربط باید تمام فاکتورهای مرتبط با بروز خسارت و آسیب در صنعت داخلی را ارزیابی و شناسایی کرده و تأثیر منفی آن‌ها بر صنعت داخلی را به واردات دامپینگ نسبت ندهند.

آخرین عامل مؤثر در اثبات رابطه منطقی و حقیقی بین دامپینگ و خسارت اقتصادی، ارزیابی کلی است. منظور از ارزیابی کلی، در نظر گرفتن تأثیرات ناشی از واردات دامپینگ در چندین کشور در تشخیص این مهم که آیا دامپینگ منجر به بروز خسارت و آسیب در صنعت داخلی شده است یا نه. این گونه ارزیابی کلی، در تمام موقعیت‌ها و شرایط، الزامی و اجباری نیست و فقط زمانی مجاز خواهد بود که مسئولین ذی‌ربط موارد زیر را تشخیص داده باشند: حد دامپینگ به دست آمده در ارتباط با واردات از هر کشور، بیشتر از ۲ درصد بهای صادرات باشد و حجم واردات از هر کشور قابل توجه باشد. یعنی به طور عادی بیشتر از ۳ درصد واردات محصول مشابه در بازار کشور واردکننده باشد. ارزیابی کلی مورد نظر در راستای شرایط رقابت تجاری بین محصولات وارداتی و محصولات مشابه متناسب و منطقی صورت می‌گیرد. به طور خلاصه، برای انجام اقدامات ضد دامپینگ، نخست باید لطمه عمده‌ای به صنعت داخلی کشور واردکننده، وارد شود و سپس رابطه منطقی بین دامپینگ و خسارت وارده، وجود داشته باشد.

۴- روند مقابله با دامپینگ (تحقیق)

کشورها برای مقابله با دامپینگ خطرزا، همانند دادرسی‌های حقوقی، ابتدا باید یک رشته تحقیقات و بررسی‌ها را شروع کنند تا اثبات گردد که دامپینگ زیان‌بار رخ داده است. سپس در مورد نحوه مقابله با آن و این که چه نوع اقدامات جبرانی باید معمول داشت، تصمیم بگیرند. ماده ۵ موافقتنامه شرایط و آیین انجام تحقیقات را مقرر داشته و آن را به عنوان الگو به کشورهای عضو، پیشنهاد داده است. (Douglas Haig, ۱۹۵۲: ۸۸)

برای اعمال اقدامات ضد دامپینگ، اولین مرحله انجام تحقیقات است. طبق مواد ۵-۱ و ۶-۱ موافقتنامه، تحقیق به دو صورت آغاز می‌شود: یا مقامات مجاز کشور واردکننده، خود اقدام به آغاز تحقیق می‌کنند یا متعاقب درخواست کتبی صنعت داخلی، این تحقیقات توسط دولت آغاز می‌شود. چنانچه در اوضاع و احوال خاص، مقامات ذی‌ربط تصمیم بگیرند که بدون دریافت درخواست کتبی از یک صنعت داخلی تحقیقات را شروع کند، ضرورت دارد مدارک کافی در دست باشد که دامپینگ رخ داده و

این دامپینگ به صنایع داخلی، خسارت وارد کرده و بین دامپینگ و خسارت وارده نیز رابطه علیت وجود دارد. اما در شیوه آغاز تحقیق با درخواست صنعت داخلی، باید درخواستی از سوی صنعت داخلی یا از جانب آن‌ها ارائه شود، مانند هر دعوی حقوقی که ذی‌نفع باید درخواست رسیدگی بنماید. بر اساس ماده ۵-۴ موافقتنامه، درخواست به عمل آمده در صورتی توسط یا از جانب صنعت داخلی تلقی می‌شود که مورد حمایت آن دسته از تولیدکنندگان داخلی باشد که مجموع تولیدشان بیش از ۵۰ درصد کل تولید محصول مشابه تولید شده در آن بخش از صنعت داخلی، که حمایت خود را با درخواست ابراز داشته‌اند، باشد. البته وقتی آن دسته از تولیدکنندگان داخلی که از درخواست مزبور صراحتاً حمایت می‌کنند، کمتر از ۲۵ درصد کل تولید محصول مشابه تولید شده در صنعت داخلی را در اختیار داشته باشند، هیچ تحقیقی آغاز نخواهد شد.

درخواست شروع تحقیق، باید حاوی مدارکی در مورد دامپینگ، لطمه و رابطه علی میان واردات دامپ شده و لطمه ادعایی باشد. تنها ادعا، بدون این که طبق مدارک مربوط اثبات شده باشد نمی‌تواند از لحاظ موافقتنامه، کافی تلقی گردد. درخواست مزبور باید حاوی مطالب زیر باشد: مشخصات طرفین؛ حجم و ارزش تولید داخلی محصول مشابه توسط متقاضی در مواردی که درخواست کتبی از جانب صنعت داخلی به عمل آید؛ نوع محصول دامپ شده؛ اطلاعاتی در مورد قیمت‌های فروش محصول مورد بحث، به منظور مصرف در بازارهای داخلی کشور یا کشورهای مبدأ یا صادرکننده؛ اطلاعاتی در مورد قیمت‌های صادراتی و یا در صورت اقتضا، اطلاعاتی در خصوص قیمت‌هایی که محصول برای بار اول به آن قیمت‌ها، به خریدار داخلی در قلمرو کشور واردکننده عضو، مجدداً فروخته می‌شود؛ اطلاعاتی در مورد تعیین زمان واردات دامپینگ مورد ادعا؛ اثر واردات مزبور بر قیمت‌های محصول مشابه در بازار داخلی و اثر بعدی این واردات بر صنعت داخلی. در مواردی هم که مقامات تشخیص دهند که حاشیه دامپینگ یا حجم واردات زیر قیمت بالقوه یا بالفعل در حد قابل اغماض است، یا لطمه وارده جزئی می‌باشد، تحقیق فوراً متوقف می‌گردد.

نکته دیگر در مورد تحقیق این است که مقامات تحقیق، از علنی کردن درخواست آغاز تحقیق باید خودداری کنند، مگر این که تصمیمی در خصوص آغاز تحقیق اتخاذ شده باشد. مقامات تحقیق، مکلفند قبل از انجام تحقیقات ضد دامپینگ، دولت صادرکننده را از دریافت شکایت، مطلع نمایند. به محض آغاز تحقیقات، مقامات باید متن کامل تقاضانامه کتبی را در اختیار دولت صادرکننده قرار دهند. با شروع تحقیقات، به تمام طرف‌های ذی‌نفع در مورد اطلاعاتی که مقامات لازم دارند اطلاع و به آن‌ها فرصت مناسبی داده خواهد شد که تمام مدارکی را که در زمینه تحقیق مورد بحث، مرتبط می‌دانند، کتباً ارائه نمایند و همچنین فرصت کافی برای دفاع از منافع‌شان داده خواهد شد. به صادرکنندگان یا تولیدکنندگان خارجی دریافت‌کننده پرسش‌نامه‌های مورد استفاده در تحقیق ضد دامپینگ، فرصت داده می‌شود که حداقل ۳۰ روز از زمان دریافت پرسشنامه پاسخ دهند. (Mario, 1996: 124)

نکته دیگری که باید در روند تحقیقات مدنظر قرار داد، مقامات تحقیق کننده است. در موافقتنامه، به طور روشن و آشکار مقامات تحقیق، معین شده‌اند. در زیرنویس ماده ۲-۲-۱ موافقتنامه آمده است: «وقتی که واژه مقامات در موافقتنامه حاضر به کار می‌رود، باید آن را به معنای مقاماتی که در رده مناسبی قرار دارند، تفسیر کرد». تحقیق جز در اوضاع و احوال خاص ظرف یک سال و حداکثر طی ۱۸ ماه پس از آغاز، تمام می‌شود.

۵- اقدامات حین رسیدگی (اقدامات موقتی، تعهد قیمت)

اتخاذ تصمیم نهایی در مورد دامپینگ، مستلزم انجام تحقیقات کامل است. با این حال، رسیدگی به دعوای ضد دامپینگ همیشه جریان ساده و عادی نداشته و گاه در خلال رسیدگی، مسایلی پیش می‌آید که مرجع رسیدگی، مکلف به اتخاذ تصمیم در مورد آنها است. تصمیم نهایی در رابطه با وضع و همچنین میزان عوارض با مقامات کشور واردکننده است. قاعده این است که مبلغ حقوق و عوارض ضد دامپینگ از (حاشیه دامپینگ) تجاوز نکند، ضمن اینکه موافقتنامه استفاده از قاعده عوارض کمتر از نیز تشویق می‌کند. (Cain, 1979: 35)

در خصوص اقدامات موقتی موافقتنامه، مقررات ویژه‌ای در خصوص امکان اتخاذ اقدامات موقتی در طول جریان رسیدگی، پیش‌بینی کرده است. البته این اقدامات، در صورتی اتخاذ می‌شود که به طور مقدماتی تشخیص داده شود که دامپینگ و لطمه بعدی آن به صنعت داخلی، محقق شده است. طبق ماده ۷-۱ موافقتنامه، اقدامات موقتی در صورتی می‌تواند اعمال شود که مقامات مربوطه، چنین اقداماتی را برای جلوگیری از ضرری که در خلال تحقیقات از دامپینگ ناشی می‌شود، ضروری تشخیص دهند. اقدامات موقتی به صورت‌های گوناگون تعیین می‌شوند. اقدامات موقتی، به شکل وضع عوارض موقتی یا ترجیحاً وثیقه، اعم از وجه الضمان یا ضمانتنامه، معادل میزان عوارض ضد دامپینگ است که به طور موقت تخمین زده شده است و نباید از میزان «حاشیه دامپینگ» فراتر رود. اقدامات موقتی، زودتر از ۶۰ روز پس از تاریخ آغاز تحقیقات اجرا نخواهد شد و اجرای اقدامات موقتی، برای مدت کوتاهی بوده و از ۴ ماه تجاوز نخواهد کرد و یا بنا به تصمیم مقامات ذی‌ربط و درخواست صادر کنندگانی که درصد قابل توجهی از تجارت مورد نظر را در اختیار دارند، حداکثر ۶ ماه خواهد بود. تعهد قیمت، از جمله اقدامات دیگر حین رسیدگی است. صادر کننده یا کشور صادر کننده می‌تواند در اثنای تحقیقات، متعهد شود که با افزایش قیمت محصول دامپ شده، کشور واردکننده را از وضع عوارض ضد دامپینگ، منصرف کند. در مواردی هم که محصول صادراتی از یارانه غیرمجاز برخوردار است، قبول تعهد بدین معنی است که دولت مزبور ملتزم می‌شود که از اعطای این دسته یارانه‌ها خودداری کند. برای قبول تعهد، صادر کننده یا دولت صادر کننده، پیشنهادی را به مرجع رسیدگی کشور وارد کننده ارائه می‌دهد تا مرجع مزبور در خصوص قبول یا رد آن، تصمیم بگیرد. تعهد، در صورت قبول، تا زمانی ادامه می‌یابد که وضعیت مخرب ناشی از دامپینگ یا یارانه رفع شود و با رفع شدن آن، تعهدات لغو می‌گردد. چنانچه تعهد از سوی متعهد نقض گردد، مرجع مزبور می‌تواند عوارض موقت را با توجه به اوضاع و احوال قضیه وضع کند و در صورتی که رسیدگی به دعوی به حالت تعلیق در آمده باشد، تعلیق خاتمه می‌یابد و رسیدگی مجدد آغاز می‌شود. (Mc Govern, 2005: 147).

گاهی در حین رسیدگی به دعوای ضد دامپینگ، صادر کننده یا صادرکنندگان جدیدی، همان محصول را به کشور وارد کننده صادر می‌کنند. از آنجا که بر اثر واردات محصول دامپ شده، صنعت داخلی دچار خسارت با تهدید جدی شده است، ورود همان محصول هر چند از سوی صادرکنندگانی که دامپینگ به آنان منتسب نیست، می‌تواند خطرناک باشد. این موضوع تنها در ماده ۹-۵ موافقتنامه آمده و طبق آن، صادر کنندگان یا تولید کنندگان که در دوره رسیدگی کالای مورد نظر را به کشور واردکننده، صادر کرده‌اند می‌توانند کتباً از مرجع تحقیق، درخواست کنند که حاشیه دامپینگ را معین کند. اگر صادرکنندگان جدید بتوانند ثابت کنند که کالاهای آنان با کالاهای مشمول اقدامات ضد دامپینگ، ارتباطی ندارد، حاشیه دامپینگ نسبت به کالاهای آنان، اعمال نمی‌شود.

۶- راه‌های مقابله با دامپینگ

پس از انجام تحقیقات کامل و اثبات وقوع دامپینگ، کشور متضرر از دامپینگ می‌تواند تقاضای انجام مقابله با دامپینگ را داشته باشد. موافقتنامه ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی راه‌های مقابله با دامپینگ را معین می‌سازد. یکی از این راه‌های مقابله ارائه‌ی

چارچوبی برای تدوین قوانین ملی ضد دامپینگ در کشورهای عضو می‌باشد. رویه‌های بین‌المللی از یک سو و منافع ملی از سوی دیگر وجود قوانین ضد دامپینگ ملی را ضروری ساخته است. و دولت‌ها سعی بر تدوین مقررات ملی اثربخش و سازگار با سازمان تجارت جهانی را دارند. سازگاری مقررات ملی با مقررات سازمان جهانی تجارت که شرط مطابقت خوانده می‌شود و از الزامات الحاق به سازمان WTO به شمار می‌آید، مانعی برای لحاظ ملاحظات سیاستی ملی محسوب نمی‌شود علاوه بر آن، ساز و کار مؤثر ضد دامپینگ قانونگذاری که ظرفیت اجرایی کافی در اجرای مؤثر آن قوانین را داشته باشد، می‌طلبد. عوارض ضد دامپینگ نیز یکی از راه‌های مقابله به این پدیده می‌باشد.

موافقتنامه، با توجه به اصل تجارت آزاد و استثنایی بودن وضع عوارض ضد دامپینگ، یک قاعده کلی مقرر می‌دارد: «عوارض ضد دامپینگ تنها تا مدت و اندازه‌ای اجرا و اعمال خواهد شد که برای خنثی کردن اثر رسیدگی به مسبب خسارت است، ضروری باشد». موافقتنامه، برای جلوگیری از سوء استفاده احتمالی کشورها و ممانعت از این که کشورها به بهانه خنثی شدن اثر دامپینگ، عوارض اضافی را سال‌های متمادی اعمال نمایند، در ماده ۱۱-۳، مدت مجاز اعمال عوارض قطعی را مشخص کرده است. به موجب این ماده، «هرگونه عوارض ضد دامپینگ حداکثر ۵ سال از تاریخ اعمال (یا از تاریخ آخرین تجدیدنظر، مطابق بند ۲ در صورتی که تجدیدنظر، هم دامپینگ هم خسارات را شامل شود) خاتمه می‌یابد». تعیین سقف مزبور گویای آن است که تدوین کنندگان مقررات موافقتنامه به تبعیت از اصل تجارت آزاد و روح حاکم بر مقررات سازمان تجارت جهانی، به عوارض دامپینگ به چشم یک استثنا نگریسته و کوشیده‌اند تا قلمرو آن را تا حد امکان مضیق سازند. برای این که اعمال این حقوق و عوارض، باعث از بین بردن رقابت بین تولیدکنندگان داخلی و خارجی نشود، عوارض مزبور در یک دوره زمانی معین، اعمال می‌شود. موافقتنامه برای اولین بار شرط افول یا لغو اتوماتیک حقوق و عوارض ضد دامپینگ را مقرر نموده است. طبق این ماده، عوارض ضد دامپینگ قطعی حداکثر ۵ سال پس از وضع آن یا تاریخ آخرین تمدید تجدیدنظر، لغو خواهد شد. (Jackson, ۱۹۶۹: ۵۳۶)

طبق ماده ۱۱-۲ از موافقتنامه، تصمیماتی که در پایان دعوی ضد دامپینگ اتخاذ می‌شود، قابل تجدیدنظرخواهی است، تقاضای تجدیدنظر از مقامات کشور وارد کننده به عمل خواهد آمد. همچنین طبق موافقتنامه اگر مدت معقولی از تاریخ وضع عوارض قطعی ضد دامپینگ گذشته باشد به تقاضای هر ذی‌نفع که اطلاعات مثبتی دال بر نیاز به تجدیدنظر ارائه شود، تجدیدنظرخواهی انجام خواهد شد. موافقتنامه، درخواست ذی‌نفع را برای تجدیدنظر، مشروط به یک مدت معقولی نموده است ولی در مورد این که چه مدتی معقول است، ساکت می‌باشد. این مسئله باعث می‌گردد عوارض وضع شده از سوی مرجع تحقیق این مدت‌ها قابل اعتراض باشد و قطعیت تصمیم صادره را متزلزل می‌نماید.

۶-۱- مقابله با طفره فریب کارانه

از جمله مشکلاتی که ممکن است پس از خاتمه رسیدگی و وضع عوارض ضد دامپینگ بروز کند، «طفره فریب کارانه» است. طفره فریب کارانه دور زدن و فرار از عوارض ضد دامپینگ از طریق شیوه‌های متقلبانه است؛ مانند وارد کردن قطعات و سوار کردن آن‌ها (مونتاژ محصول) و یا اعمال تغییرات اندک در محصول و یا تغییر مبدأ محصول توسط شرکت‌های چند ملیتی و مانند آن بر اساس، صادر کننده برای فرار از عوارض ضد دامپینگ، محصول صادراتی را به جای صدور در قالب یک محصول ترکیبی، به قطعات مختلف تجربه کرده و همان محصول را در قالبی متفاوت صادر می‌کند؛ مثلاً به جای صدور خودرو آن را در چند مرحله و از طریق صدور قطعات مختلف به کشور خارجی وارد می‌کند. (ames Bovard, ۱۹۹۱: ۴۸)

نگرانی در خصوص این موضوع، در اواخر دهه ۱۹۸۰ اتحادیه اروپا و آمریکا را به وضع قوانین ملی در این زمینه برانگیخت و حتی در مذاکرات دور اروگوئه نیز مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت؛ ولی هیچ‌گونه توافقی نسبت به آن حاصل نشد. با این حال، در نشست مراکش مقرر گردید که کمیته رویه‌های ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی، در سریع‌ترین زمان ممکن، قواعد متحدالشکلی برای مقابله با این اعمال، وضع نماید. تا کنون اقدام نتیجه بخشی در این زمینه صورت نگرفته است و از این رو مقرر خاصی برای مقابله با طفره فریب کارانه در موافقتنامه یا سایر اسناد سازمان تجارت جهانی، وجود ندارد. با این حال، بسیاری از کشورهای در حال توسعه آمریکای لاتین به طور یک جانبه به وضع مقررات ملی در این خصوص اقدام کرده‌اند.

۷- دامپینگ در ایران

مبارزه با دامپینگ برای کشورهای عضو یا غیر عضو سازمان جهانی تجارت از طریق مالیات جبرانی امکان‌پذیر است. موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) برای خنثی کردن اثرات دامپینگ با وضع حقوق و عوارض گمرکی مخصوص موافقت کرده است مشروط به اینکه انجام این عمل اثبات شود. (ماده ۶ موافقتنامه مذکور)

۷-۱- بند ح ماده ۳۳ قانون برنامه چهارم توسعه

در ایران در اجرای بند ح ماده ۳۳ قانون برنامه چهارم توسعه، هیأت وزیران بنا به پیشنهاد وزارت بازرگانی و نظر موافق، تدابیر و اقدامات حفاظتی جبرانی و ضد دامپینگ را برای حمایت از تولیدکنندگان داخلی که یکی از خواسته‌های قدیمی تجار و تولیدکنندگان بوده است (در سال ۸۵ به آن پرداخته و در سال ۸۶ تبدیل به آیین‌نامه مدونی گردیده) ایجاد نموده که بر این اساس هیأت وزیران کارگروهی متشکل از اتاق بازرگانی، تعاون، صنایع، کشاورزی، گمرک، بانک‌ها و سازمان استاندارد را برای این کار تعیین نموده است که در صورتی که این کارگروه گزارشی مبنی بر ابزار نگرانی از وجود کالایی با نرخ غیر واقعی با نیت دامپینگ ارائه کند در جهت مبارزه با قیمت شکنی روش‌هایی را اتخاذ خواهد نمود. از آنجایی که ایران عضو سازمان جهانی تجارت نیست و گمرکات اجرایی ملزم به پذیرش ارزش واقعی کالا نمی‌باشند، در مواقعی که احساس شود قیمت کالا پایین‌تر از قیمت واقعی آن است گمرکات مطابق مفاد مواد ۱۱، ۱۰ و ۱۲۱ قانون امور گمرکی و آیین‌نامه اجرایی آن اقدام نموده و با مراجعه به بازار و ملاک قرار دادن قیمت کالای مشابه موجود وارده در بازار، از آن حقوق و عوارض گمرکی دریافت و تا حدودی ضرر و زیان حاصل از دامپینگ را جبران می‌نمایند.

۷-۲- قانون امور گمرکی ۱۳۵۰

بررسی لایحه قانون امور گمرکی از دیدگاه مقررات سازمان جهانی تجارت، با توجه به جایگاهی که گمرک در موافقتنامه‌های مختلف سازمان جهانی تجارت دارد، در سه گفتار انجام شده است. گفتار نخست نقش گمرک را در اجرای قواعد مربوط به رویه‌های تجاری در پرتو مقررات سازمان مذکور مشخص می‌نماید که در آن به ویژه سه موافقتنامه ارزش گذاری گمرکی، قواعد مبدأ و جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری در این حوزه قرار می‌گیرند. گفتار دوم به وظایف گمرک در زمینه مجازات‌های تجاری مربوط می‌گردد که از نظر مقررات سازمان جهانی تجارت به طور خاص سه موافقت نامه راجع به اقدامات ضد دامپینگ، یارانه‌ها و اقدامات جبرانی، و اقدامات حفاظتی مطرح می‌گردند. سرانجام در گفتار سوم، موضوع تسهیل تجاری جایی که به

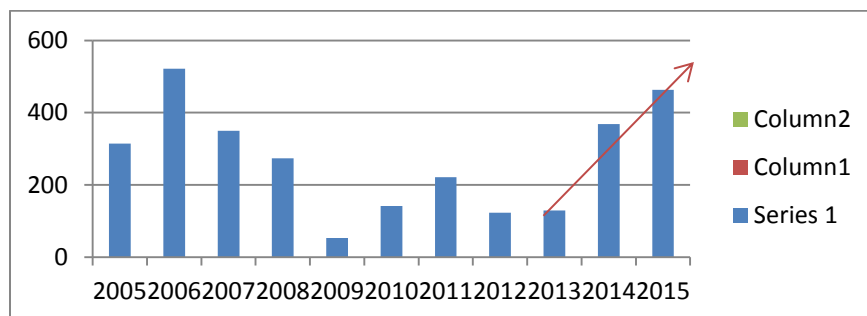
گمرک مربوط می‌گردد، صرف‌نظر از گسیختگی مباحث و موضوعات در لایحه که به نوبه خود محل تأمل است با عنایت به مفهوم آن در سازمان جهانی تجارت سعی شده در سراسر مقررات لایحه دیده شده است، که این مهم در قانون فعلی در قالب ماده ۳۹۴ آیین‌نامه قانونی مصوب ۱۳۵۱ برای اتخاذ هر سیاستی که در جهت تسهیل تجاری است، دست گمرک ایران را باز گذاشته است. در این بررسی علاوه بر مقررات موافقت‌نامه‌های مربوط، قوانین مربوط در چند کشور منتخب عضو سازمان مذکور یعنی، پاکستان، ترکیه و چین مد نظر قرار گرفته است تا اجرای این مقررات در عمل، و به ویژه در میان کشورهای در حال توسعه، لحاظ گردد. به علاوه به مقررات موجود گمرکی کشور نیز در پرتو مقررات سازمان جهانی تجارت در حوزه‌های مورد مطالعه نیز توجه شده است. سرانجام کوشش شده که تصویری جامع از نظام گمرکی کشور از نظر الزامات سازمان مذکور و با توجه به الزامات نظام حقوقی - اجرایی داخلی، جدای از این که لایحه به تصویب برسد یا نرسد ارائه گردد.

۷-۳- تصویب‌نامه ضد دامپینگ در ایران

در ایران در خصوص دامپینگ تصویب‌نامه به شماره ۳۰۰۰۸/ت/۵۳۵۳۷ در تاریخ ۱۳۹۶/۳/۱۶ در خصوص اقدامات ضد قیمت شکنی (دامپینگ) به منظور مقابله با اثرات منفی واردات کالاهایی که به کمتر از ارزش عادی آن‌ها قیمت گذاری شده‌اند. مصوبه جدید هیأت دولت، مبنی بر قیمت‌شکنی (دامپینگ) صادرات کالا به بازار ایران به قیمتی کمتر از ارزش عادی آن است. در این مصوبه اقدامات ضد قیمت‌شکنی یا اقدامات موضوع مواد ۷ تا ۹ این تصویب‌نامه که برای مقابله با اثرات منفی واردات کالاهایی که به کمتر از ارزش عادی آن‌ها قیمت‌گذاری شده‌اند، اعمال می‌شود. در ماده ۱ جزئیات مصوبه جدید ضد دامپینگ هیأت دولت برای مقابله با واردات زیر قیمت آمده است، که قیمت شکنی (دامپینگ) به صادرات کالاهای به بازار ایران به قیمتی کمتر از ارزش عادی آن اطلاق می‌شود. به عبارتی، قیمت قابل مقایسه در جریان معمول تجارت برای کالای مشابه که جهت مصرف در کشور صادر کننده در نظر گرفته شده است. همچنین بر اساس این ماده قانونی، ذی‌نفعان آن شامل سه گروه «تولیدکنندگان داخلی کالای مشابه یا تشکل مربوط یا دولت به نیابت از آنان»، «دولت خارجی، تولیدکنندگان یا صادرکنندگان خارجی کالای مورد تحقیق یا واردکنندگان آن کالا یا تشکل ذی‌ربط آنان» و در نهایت «مصرف‌کنندگان عمده و کاربران صنعتی و کشاورزی کالای موضوع تحقیق» به شمار می‌روند. همچنین در ماده ۲ این مصوبه به موضوع کارگروه تحقیق اشاره شده و این کارگروه را مرکب از نمایندگان وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، امور اقتصادی و دارایی و جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور و سایر دستگاه‌های اجرایی دانسته است که موظف به اجرای ماده ۳ این تصویب‌نامه هستند. همچنین، در ماده ۳ این مصوبه، مهم‌ترین وظایف کارگروه تحقیق مورد اشاره و بررسی قرار گرفته که بر اساس آن، مواردی چون «دریافت و ثبت درخواست تحقیق مطرح شده از طرف تولیدکنندگان داخلی، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، اتاق تعاون ایران یا هر یک از اعضای کارگروه، تشخیص مقدماتی برای اتخاذ اقدام‌های موقت در مقابله با قیمت شکنی یا یارانه و اخذ تعهدات قیمتی موضوع ماده (۷) این تصویب‌نامه و دریافت گزارش دوره‌یی و...» را دربرمی‌گیرد.

۷-۴- پرونده دامپینگ فولاد ایران در کمیسیون اروپا

بر اساس داده های Comtrade UN روند صادرات محصولات تحت فصل ۷۲ سیستم HS ایران به اتحادیه اروپا طی سالهای ۲۰۰۵ الی ۲۰۱۵ به صورت نمودار (۱) زیر بوده است. همانطور که مشاهده می شود بیشترین صادرات فولاد ایران به اروپا مربوط به سال ۲۰۰۶ و به ارزش ۵۲۲ میلیون دلار بوده است. صادرات فولاد ایران طی سالهای ۲۰۱۲ به بعد روند افزایشی داشته به نحوی که رقم صادرات در سال ۲۰۱۵ نسبت به سال ۲۰۱۲ تقریباً ۷,۳ برابر شده است.^۱

نمودار ۱ - روند واردات فولاد اروپا از ایران ۲۰۰۵-۲۰۱۵، میلیون دلار

با توجه به اعتراض به واردات فولاد تحت تعرفه های اشاره شده در شکوائیه مربوط، بیشترین واردات فولاد ایران به اروپا مربوط به تعرفه ۴ رقمی ۷۲۰۸ بوده که ارزش واردات سال ۲۰۱۵ اروپا برای این تعرفه از مبدأ ایران حدود یک میلیون تن و به ارزش ۴۱۶ میلیون دلار (یعنی نزدیک به ۹۰٪ از کل واردات فصل ۷۲ از ایران) بوده است. واردات تعرفه ۷۲۰۸ ایران به اروپا طی چهار سال گذشته از رقم ۷۹ میلیون دلار سال ۲۰۱۳ به ۴۱۶ میلیون دلار در سال ۲۰۱۵ رسیده که تقریباً ۵ برابر شده است. بیشترین واردات تحت تعرفه ۷۲۰۸ در سال ۲۰۱۵ اروپا از ایران مربوط به تعرفه های ۷۲۰۸۳۷، ۷۲۰۸۳۸ و ۷۲۰۸۳۹ بوده که در مجموع ۹۵٪ از کل ارزش واردات تحت این تعرفه را در بر می گیرد.^۲

۷-۵- پرونده دامپینگ با استارت آپ های جدید (اسنپ)

اخیراً اتحادیه تاکسیرانان از «اسنپ» و «تپسی» شکایتی تنظیم کرده که دلیل آن را دامپینگ قیمتی یا ارزان فروشی عنوان کرده است. سالهاست بازار حمل و نقل درون شهری در انحصار دو گروه تاکسیرانان و آژانس داران بوده و آنها نیز خدماتی گران را در اختیار مشتریان قرار می دادند. حال که این بازار از انحصار خارج شده، به استارت آپ های فعال در بازار اتهام ارزان فروشی می زنند.

در حالی که اسنپ و تپسی تنها با کاهش هزینه های خود به واسطه شیوه های نوین کسب و کار اینترنتی، توانسته اند خدماتی بهتر و ارزان تر به مشتریان ارائه دهند. شکایت تاکسیرانان از این دو اپلیکیشن، نشان می دهد که اعتراض طیف سنتی همچنان ادامه دارد. هرچند شنیده ها حاکی از این است که شورای رقابت اتهام وارد شده به اسنپ و تپسی را رد کرده و پرونده آن بسته شده اما

^۱ - Testimony of Andrew Carnegie before the House Ways and Means Committee, December ۲۱, ۱۹۰۸, pp. ۱۸۵۳-۱۸۵۵. President Schwab of the U.S. Steel Corporation testified as follows before the U.S. Industrial Commission in ۱۹۰۱: "It is quite true . . . that export prices are made at a very much lower rate than those here; but there is no one who has been a manufacturer for any length of time who will not tell you that the reason he sold, even at a loss, was to run his works full and steady." United States Industrial Commission *Report*, (۱۹۰۱), Vol. XIII, p. ۴۵۵.

^۲ - Joseph Chamberlain used the example of the sugar industry: "Free imports have destroyed sugar refining . . . one of the great staple industries of the country, which it ought always to have remained. . . . Sugar has gone; let us not weep for it; jam and pickles remain." Cited in William Smart, *Return to Protection: Being a Re-Statement of the Case for Free Trade* (London: MacMillan and Co. Ltd, ۱۹۰۶), p. ۱۵۴.

باید دید که آیا پرونده‌سازی علیه ارزانی همچنان ادامه خواهد داشت یا خیر؟ شنیده می‌شود شورای رقابت شکایت اتحادیه تاکسیرانان از این دو شرکت را که به علت «دامپینگ قیمتی» صورت گرفته بود، رد کرده و به زودی این حکم خود را با جزئیات منتشر خواهد کرد.

نتیجه گیری

همانگونه که اشاره شد در زمینه دامپینگ مقررات ایران با خلاءها و نبود قانون مدون و مشخص مواجه است. کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران برای ورود به بازار تجارت آزاد نیاز به حمایت دارند تا به واسطه معضل دامپینگ از صحنه رقابت خارج نگردند. از این رو، قوانین ضد دامپینگ و عوارض جبرانی به عنوان ابزاری برای حمایت از کشورهای مذکور در بازار رقابتی ضروری است. بررسی و میزان به کارگیری اقدامات ضد دامپینگ بیانگر سطح بالای نیاز و استفاده از چنین قوانینی در عرصه بین الملل است. با توجه به شکل‌گیری دامپینگ در میان صنایع داخلی یک کشور ضرورت تدوین قوانینی به عنوان قانون خاص در این باب در عرصه داخلی احساس می‌گردد و در صورتی که ایران عضو سازمان تجارت جهانی گردد و صنایع داخلی ما در عرصه بازار رقابت آزاد گام نهند نیازمند قوانین ضد دامپینگ و حمایتی می‌باشند تا توان ماندن در عرصه رقابت را داشته باشند؛ از این رو، نیازمند تدوین مقررات ملی منسجم و قوی‌تری در باب ضد دامپینگ می‌باشیم. در حال حاضر مقررات ضد دامپینگ ایران، دارای ابهام و اجمال فراوانی است. علاوه بر آن، فاقد رویه اجرایی لازم می‌باشد و مقررات مدون و منسجمی نیز در این باب نداریم. لکن می‌توانیم با مطالعه تطبیقی مقررات ضد دامپینگ در کشورهای مختلف به ویژه کشورهایی که در به کارگیری ابزارهای ضد دامپینگ فعال‌تر هستند و کشورهایی که ساختاری اقتصادی و حقوقی مشابه با کشورمان دارند به تدوین قوانین ضد دامپینگ مؤثر و راهکارهای محکم‌تری دست یابیم.

از طرف دیگر، آشنایی با نظام‌های ضد دامپینگ طرف‌های تجاری ایران، باعث می‌گردد تا صادرکنندگان علم و آگاهی بیشتری نسبت به اهداف آنان در بازارهای مقصد کسب نمایند و از این رو فرصت‌های بیشتری در دفاع از منافع خود به هنگام اتخاذ اقدامات ضد رقابتی بدست می‌آورند. لازم به ذکر است، با آنکه مقررات ضد دامپینگ کشورهای عضو سازمان، تجارت جهانی WTO از جمله اتحادیه اروپا، منعکس کننده مفاد موافقتنامه ضد دامپینگ WTO می‌باشد، اما تدوین مقررات ملی را نباید گنجانیدن ساده مقررات سازمان تجارت جهانی در قانون ملی تلقی نمود، بلکه نیاز است شرایط ملی و سیاسی کشورها نیز مورد توجه قرار گیرد و ضرورت دارد روش‌هایی مناسب برای قدرت اجرایی بخشیدن به مقررات مذکور لحاظ گردد. با آن که سازگاری مقررات ملی با مقررات سازمان تجارت جهانی که شرط مطابقت خوانده می‌شود، از الزامات الحاق به سازمان مذکور است، لکن مانعی برای لحاظ کردن ملاحظات سیاسی ملی نمی‌باشد. از این رو، با انعطاف‌پذیر کردن قوانین داخلی خود و منطبق شدن با قوانین سازمان تجارت جهانی می‌توانیم گامی مهم در جهت توسعه یافتگی برای صنایع داخلی خویش برداریم و این امر مستلزم آن است که با بهره‌گیری از کادر حقوقدانان بین المللی قوی و تربیت متخصصان مجرب در زمینه تنظیم قواعد ضد دامپینگ و نیز در زمینه حل و فصل اختلافات به عنوان وکیل یا داور، در چنین مجامعی به این مهم دست یابیم. در نهایت رویه-های مناسب سازمانی و ظرفیت‌سازی‌های لازم در اجرای مؤثر مقررات حایز اهمیت است. در ادامه این موضوع مطرح می‌گردد که موافقتنامه ضد دامپینگ چهار چوبی برای تدوین مقررات ملی ۳۲ سازمان تجارت جهانی (WTO ADA) ضد دامپینگ فراهم می‌آورد. بر خلاف برخی موافقتنامه های سازمان که در بیان در صدها و احکام، در زمینه دامپینگ، تفاوتی میان کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه قایل نشده است و این موضوع مانع برخورد متعادل، میان کشورهای توسعه یافته با کشورهای در حال

توسعه می‌گردد؛ موافقتنامه پیش گفته در ماده‌ی ۱۵ خود کشورهای توسعه یافته عضو را ملزم می‌کند تا در اقدامات ضد دامپینگ، توجه ویژه‌ای به صنایع کشورهای در حال توسعه نمایند. اما این ماده فاقد ضمانت اجرایی مشخصی است و به همین دلیل چندان رعایت نمی‌گردد. از سویی دیگر، موافقتنامه به طور صریح در مورد نوعی خاص از دامپینگ که در حال شکل‌گیری است اشاره ننموده است. دامپینگی پنهان که در حال ترویج می‌باشد، بدین صورت که محصولات یک کشور، با بخش‌های وارد شده توسط کشور یا کشورهای دیگر ساخته می‌شود. با تمام کم و کاستی‌هایی که در قوانین و مقررات ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی وجود دارد، از جمله مواردی که به آن‌ها اشاره نمودیم، می‌توانیم اینگونه بیان نماییم که اتحادیه اروپا در تنظیم مقررات ضد دامپینگ برای جامعه خویش تقریباً ریزبینانه و دقیق‌تر وارد عمل گردیده و برخی از نقاط ضعف موجود در قانون ضد دامپینگ سازمان مذکور را به طور کامل‌تری در مقررات قانونی خود تنظیم نموده است، از جمله قوانینی که در زمینه فرار از مقررات ضد دامپینگ می‌باشد که موافقتنامه مذکور در این باب قانون خاصی را وضع ننموده است، اما اتحادیه اروپا در ماده‌ی ۱۳ خود برای مقابله با طفره فریبکارانه، مقررات مناسبی را تنظیم کرده است. در بحث وضع عوارض حاشیه دامپینگ، اتحادیه به وضع عوارضی کمتر از حاشیه دامپینگ در صورت جبران خسارت اشاره نموده است لکن موافقتنامه سازمان چنین وضعیتی را مورد لحاظ قرار ننموده است. بیان این نمونه‌ها برای آن است که این موافقتنامه و همچنین مقررات ضد دامپینگ اتحادیه اروپا به عنوان الگوهای نسبتاً کامل برای الگوبرداری در تدوین قوانین حائز اهمیت می‌باشند. امید است با توجه به قوانین موجود و الگوبرداری‌های مناسب، کشور ما نیز گام‌های جدی و محکمی را در این عرصه بردارد تا در جامعه بین‌الملل و در صحنه بازار تجارت آزاد، با گام‌های محکم رشد روز افزون، رسیدن به قدرت اقتصادی، و حرکت به سوی توسعه یافتگی را پیگیری نماید.

- ١- John Terraine, *Douglas Haig: The Educated Soldier* (London: Hutchinson & Co., ١٩٦٣), p. ١٠٧.
- ٢- Douglas Haig, Diary entry for March ١٦, ١٩١٥, in Robert Blake, ed., *The Private Papers of Douglas Haig* (London: Eyre and Spottiswoode, ١٩٥٢), p. ٨٨.
- ٣- Peter Cain, "Political Economy in Edwardian England: The Tariff-Reform Controversy," in Alan O'Day, ed., *The Edwardian Age: Conflict and Stability, ١٩٠٠-١٩١٤* (Hampden, Conn.: Acchon Books, ١٩٧٩), p. ٣٥.
- ٤- John H. Jackson, *World Trade and the Law of GATT* (Charlottesville, Va.: Michie Company, ١٩٦٩), p. ٥٣٦.
- ٥- James Bovard, *The Fair Trade Fraud: How Congress Pillages the Consumer and Decimates American Competitiveness* (New York: St. Martin's Press, ١٩٩١), p. ٤٨.
- ٦- Lester Simon, Mercurio Brayan, *World Trade Law*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon. (٢٠٠٨).
- ٧- Viner Jacob, *Dumping a Problem in International Trade*, New York, M. Kelley Publishers. (١٩٦٦).
- ٨-D. Tello Mario, Do Developing Countries Benefit From AD Laws? in: <http://www.Papers.Ssrn.com>. ١٩٩٦.
- ٩- Edmond Mc Govern, *European Community Anti Dumping Law and Practice*, in: [http://www.Globefield.com/٠٢-IP. Pdf.](http://www.Globefield.com/٠٢-IP.Pdf), ٢٠٠٥.